ТАХМИНГА СУЯНГАН ҲУКМ

Умримда пистолет ушлаган банда эмасман. Ота-онам умр бўйи далада кетмон чопиб, пахтага сув қуйиб биз ўн нафар болани тарбиялаб вояга етказганлар. Ошиб-тошиб ётган бойлигим ҳам йўқ эди. Хуллас, ҳаётдан, турмушимдан нолимай, кўпдан кам бўлмай тинчгина яшаётган эдим. Ўзим билан қурол олиб юришга ёки уйимда яширинча қурол сақлашга ҳеч бир зарурат, муҳтожлигим йўқ эди.

2 -бет

ҒОЯМИ ЁКИ МАФКУРА?

Бизнингча, бу фаннинг номини "Мафкура" деб аташ балки тўғри бўлар... Ана шу умумий ном доирасида ўрта умумтаълим мактаблари, касб-ҳунар коллежлари ва академик лицейлар, бакалавриат ва магистратура учун алоҳида-алоҳида ном билан ўқув дастурлари тайёрлаш, улар асосида ўқув қўлланмалари устида иш олиб бориш керак, деб ҳисоблаймиз.

3 -бет

КЕЛИНГ, ШЎХЧАН ТАБАССУМЛАР

Яхши ният бирла тутсанг ошно айлар қалам,
Ошноки, бир умр сенга вафо айлар қалам.
Гар ўзин бағри сиёҳдир хизмати оқлик мудом,
Не зимистон дилни ҳам, бил пурзиё айлар қалам.

4 -бет

Mustaqil gazeta

HURRIYAT

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan

№8 (314) 2003-yil 26-fevral

«Ҳуррият» сизники,
Сиз ҲУРРИЯТники бўлинг!

Газетамизга обуна давом этмоқда.

Нашр кўрсаткичимиз:
Якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233.

Нигоҳ

ТУГАЛЛАНМАГАН ПОРТРЕТ

Озод ШАРАФИДДИНОВ

Абдуқаҳҳор Иброҳимов адабиётга 60-йилларда драматург сифатида кириб келган эди. У йигирмадан ортиқ драматик асарлар ёзди — уларнинг кўпчилиги ҳажвий йўналишга эга бўлиб, шўро воқелигининг турли-туман нуқсонларини кескин танқид қилишга бағишланган эди. Бу асарларнинг деярли ҳаммаси ўзбек театрларида қўйилган ва томошабинлар ўртасида анчамунча муваффақият қозонган эди .Уларнинг бир қисми босилиб ҳам чиққанди, ҳатто Абдуқаҳҳор Иброҳимовнинг бир жилдлик драматик асарлари тўплами Москвада ҳам чоп этилган эдики, жуда катта муваффақият ҳисобланар эди. Хуллас, Абдуқаҳҳор Иброҳимов ўзининг истеъдоди ва самарали ижоди билан ўзбек драматургларининг пешқадамларидан бирига айланганди.

Кейинчалик эса-бунинг сабаби нимада эканини билмайман-драмалар ёзмай қўйди. Насрда ҳам қаламини синаб кўра бошлади, ҳатто битта-иккита ҳикоялар тўплами ҳам эълон қилинди. Мустақиллик йилларидан бошлаб эса Абдуқаҳҳор публицистика соҳасига ўтди — вақтли матбуотда унинг долзарб мавзуларда ёзилган кўплаб ҳароратли мақолалари пайдо бўла бошлади. Улар жуда муҳим аҳамиятга эга бўлди — бу мақолаларда мустақиллигимизнинг моҳияти тўғрисида, чинакам озодлик халққа қандай неъматлар бериши тўғрисида баҳс қиларди. У маънавият масалаларига бир қатор эсселар ва мақолалар бағишлади, ўзбек халқининг "титилиб, ўқилмас бўлган" тарихи тўғрисида ҳам теран мазмунга эга бўлган таъсирчан мақолалар ёзди.

Хуллас, мустақиллик йилларида фаоллик билан ижод қилган Абдуқаҳҳор публицистикасининг ривожига салмоқли ҳисса қўшди, унинг мазмундор мақолалари миллий тафаккурнинг ўсишида, миллатнинг ўзлигини танишида муҳим рол ўйнади ва шу йўл билан мустақиллигимизни мустаҳкамлаш ишига салмоқли ҳисса қўшди. Бу ўринда, айниқса, "Бизким ўзбеклар..." китобини алоҳида таъкидлаш лозим.

Китобда халқимизнинг олис ва яқин тарихига кенг назар ташланган, шўро замонида ўзбек тарихининг бузиб талқин қилинган саҳифаларини қайта ёзишга, адолат ва ҳақиқат нуқтаи назаридан қайта таҳрир қилишга уринган. Бу китобда Ўзбекистоннинг бетакрор миллий қиёфаси, ҳозирги тил билан айтганда менталитети, ҳақида ёркин фактлар асосида чуқур фикрлар айтилган. Хуллас, Абдуқаҳҳор Иброҳимов баркамол рассом янглиғ ўзбек халқининг бетакрор портретини чизишга интилиб, унинг фазилатларининг тарихий илдизларини очган. Бу китоб жамоатчилик томонидан илиқ кутиб олинди.

Мана энди қўлимизда Абдуқаҳҳорнинг янги китоби. "Миллат овози", деб аталган бу китобини "Шарқ" нашриёти 2002 йил январда чоп этган. Китоб 5 000 нусхада босилган — бугунги кунда бундай адад анчагина катта ҳисобланади. Китобдан юз ўгириб ўзини пулга урган одамлар ўртасида китобнинг мунча миқдорда босилиши катта гап — шунча китобнинг тарқалмоғи учун муаллифнинг китобхонлар ўртасидаги обрўйи катта бўлмоғи керак.

"Миллат овози" Ўзбекистон мустақиллиги тўғрисида баҳс юритадиган асар. Маълумки, мустақиллик ҳақида баҳс юритмоқ — ўзбек халқи ҳақида, унинг мустақиллик йўлидаги мардона курашлари ва бугунги фидокорона меҳнати ҳақида баҳс юритишидир. Бу тўғрида ёзмоқ — ўн-ўн бир йил ичида ўлкамиз қиёфасининг муттасил ўзгариб бораётгани, бу юртнинг навқирон тус олаётгани, мислсиз қурилишлар, осмонўпар бинолар, турли ўқув юртлари, фаровон турмуш учун заруp бўлган иншоотлар ҳақида ёзмоқ демакдир. Бу ўзгаришлар ҳақида ёзмоқ эса муқаррар тарзда Президентимиз Ислом Каримовни тилга олмоқ, унинг серқирра, жўшқин ва фидойи меҳнати, кураши ҳақида ҳикоя қилмоқ демакдир. Негаки, шу қисқа муддат халқимиз, юртимиз нимагаки эришган бўлса, Юртбошимиз раҳнамолигида, унинг ташаббуси ва шижоати, ғайрати ва толмаслиги билан эришди. Шунинг учун ҳам халқимиз чуқур бир эҳтиром ва ифтихор билан И.Каримовни "истиқлолимиз меъмори", деб атайди.

Табиийки, ватанимиз, халқимиз, Президентимиз ҳақида қалам тебратмак бағоят шарафли ва олийжаноб иш айни чоғда, ўта масъулиятли ҳамдир. Бундай асарда ҳар жумла пухта ўйланган, ҳар бир фикр қиёмига етказилган, услуб жарангдор ва тиниқ бўлмоғи керак.

Унда айниқса, меъёрга алоҳида аҳамият бермоқ лозим. Унинг жиндайгина бузилиши ҳам китобхон қалбида қоникмаслик туйғуларини уйғотиши мумкин. Айтмоқ керакки, Абдуқаҳҳор Иброҳимов китобида бу масъулиятни тўла тушунган ҳолда қалам тебратган, шу улуғ мавзуларга муносиб асар яратишга интилган. Бу интилиш эса кўпгина ҳолларда муваффақиятли чиққан.

Китоб йигирма бир бобдан иборат. Уларнинг ҳар бири истиқлол мавзуининг бирор қиррасини мароқли тарзда очиб беради. Масалан, "Башорат" деб аталган иккинчи бобда мустақилликдан салкам 30 йил аввал Тошкент маҳаллаларида бўлиб ўтган йиғин ҳақида ҳикоя қилинди. Унда таниқли арбоб Алихонтўра Соғуний иштирокчилардан бирининг саволига жавоб бериб, рамзий тарзда вақтисоати келиб Ўзбекистоннинг мустақилликка эришишини башорат қилган экан. Шу воқеани ҳикоя қилиш йўли билан Абдуқаҳҳор Иброҳимов халқимиз қалбида озодлик иштиёқи, мустақиллик орзуси кўпдан бери яшаб келаётганини, мустақиллик кўп замонлардан бери халқнинг энг ардоқли орзуси бўлиб қолганини кўрсатади.

Худди шунингдек, бошқа ўринларда ҳам бобнинг кириш қисмида мавзу билан боғлиқ тарихий чекинишлар қилади. Мулоҳазалар юритади. Бугунги воқеанинг илдизини очиб беришга интилади. Жумладан, унинг Тошкент тарихи билан боғлиқ мулоҳазалари, тошкентлик айрим хонадонлар ва машҳур кишилар тарихи билан боғлиқ гаплари катта қизиқиш билан гапирилади. Баъзан эса тарихга оид баъзи бир ғаройиб фактлар ҳам келтириладики, улар ўзининг янгилиги билан муҳим аҳамият касб этади. Жумладан, маънавий масалалар билан боғлиқ равишда мулоҳазалар юритар экан, муаллиф уламо Жалолиддин Румийнинг ота-боболари Туркистон билан, Хоразм билан боғлиқ бўлганини ишонарли кўрсатиб беради. Китобга ўқувчига янгилик берадиган, уни ўз халқининг

(Давоми. 4-бетда).

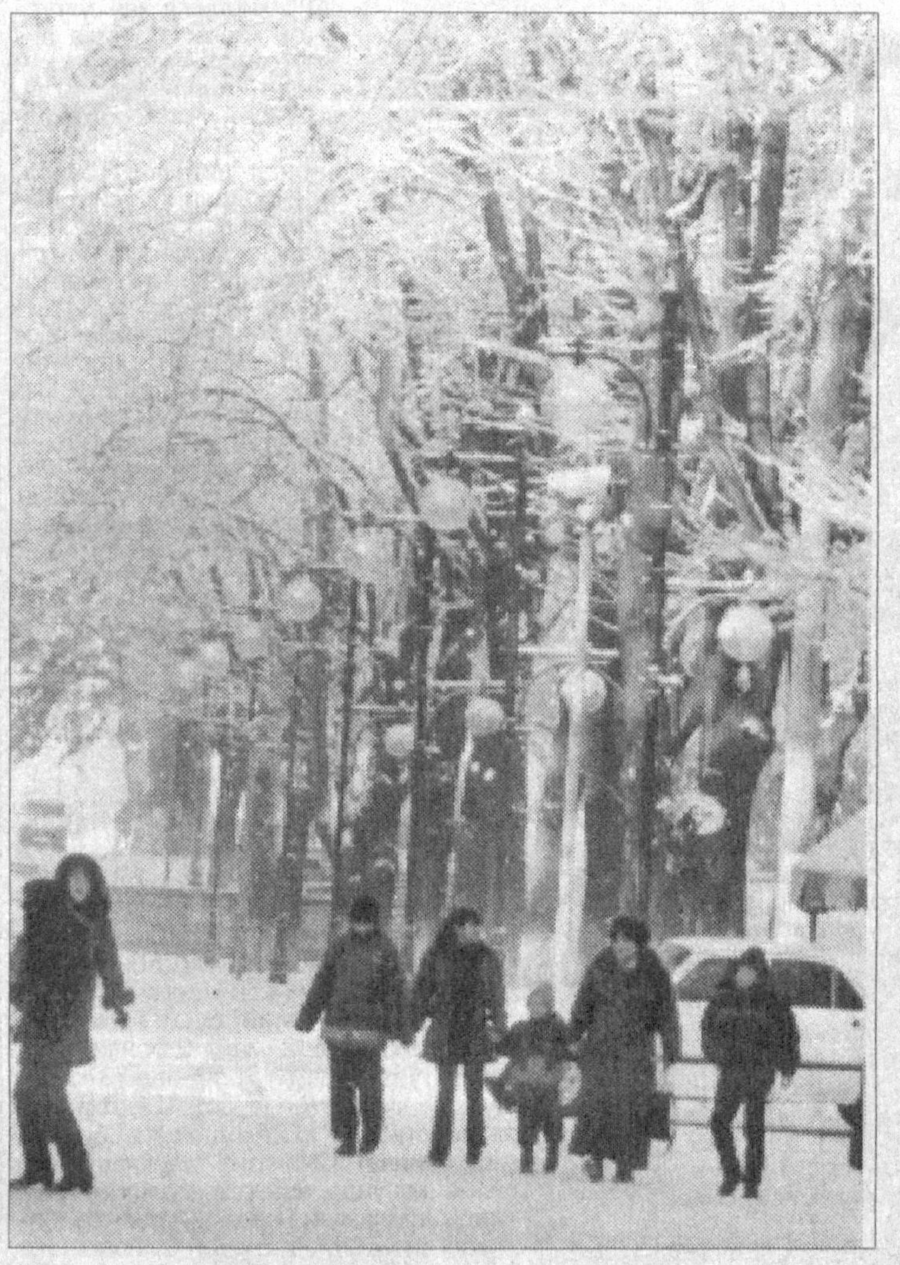

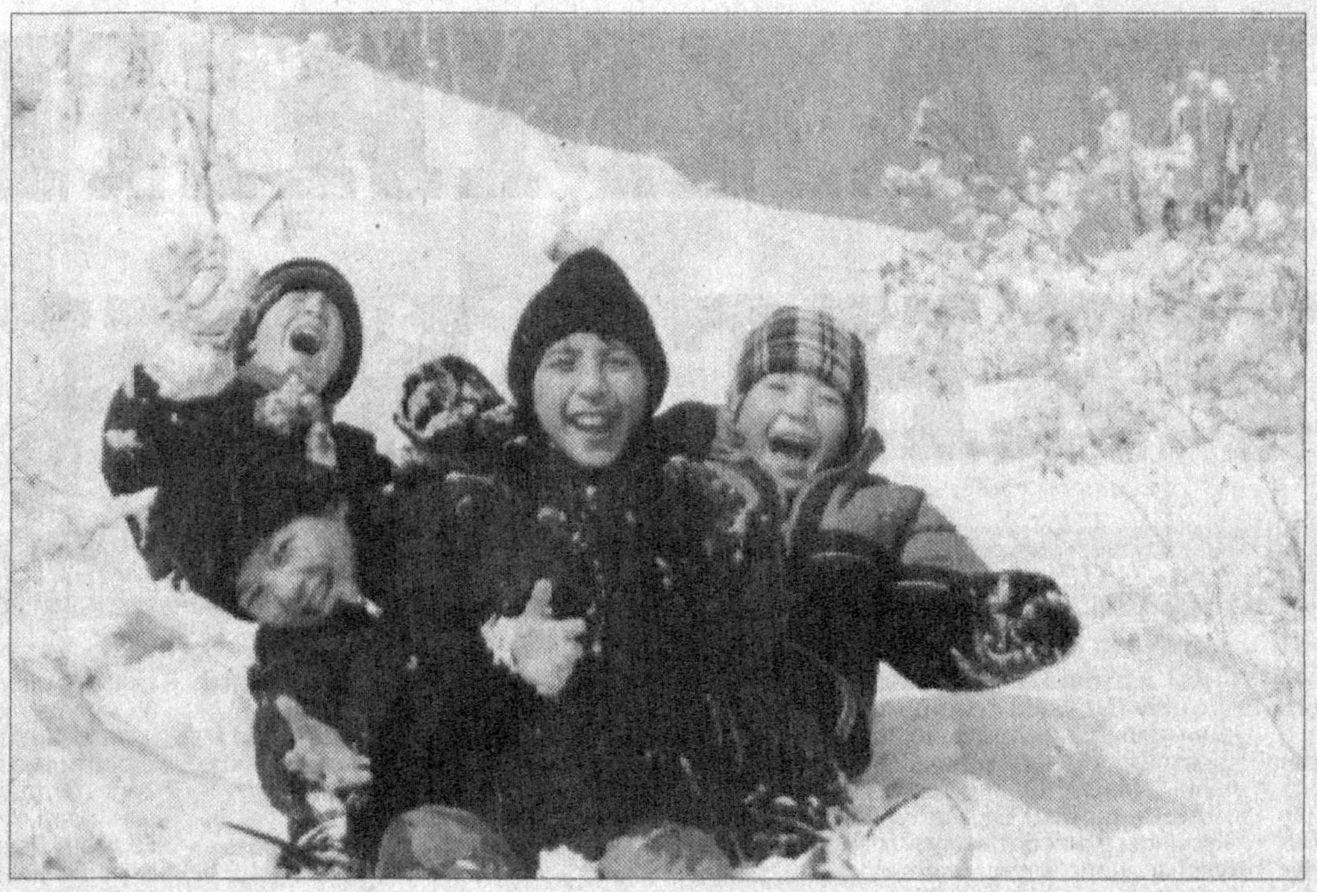

Шуурга сочилган ҳайратлар

Оқшомда чарх уриб қор ёғди,
Қоронғу чулғанди оқ нурга.
Самодан кун билан тун оқди,
Ҳайратлар сочилди шуурга.

Қор тинди. Туманда ой сузди.
Ҳавода муаллақ қолди шом.
Шу куни тун бўйи кифтида
Кундузни кўтариб чиқди том...

Абдуғани ЖУМАЕВ фотолавҳалари

ҒОЛИБЛИК МУБОРАК, АЗИЗ ИЖОДКОРЛАР!

Ўзбекистон Маданият ишлари вазирлиги, Ёзувчилар уюшмаси, "Соғлом авлод учун" жамғармаси, Бадиий академия, Бастакорлар уюшмаси, Матбуот ва ахборот агентлиги, Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш ижтимоий-сиёсий жамғармаси ҳамкорликда эълон қилган

«ҚАРИЯЛАР — ЮРТ КЎРКИ, ЗИЙНАТИ»

танлови ҳайъати ғолибларни аниқлади:

«ЭНГ ЯХШИ АДАБИЙ АСАРЛАР»

Пиримқул ҚОДИРОВ,	"Она лочин видоси" тарихий романи
Шойим БЎТАЕВ,	"Шоҳона совға" қиссаси
Собир ЎНАР,	"Чавандознинг ори" эссеси

«ЭНГ ЯХШИ САНЪАТ АСАРЛАРИ»

Икром АКБАРОВ,	"Нақшбандий" ораторияси ва "Жалолиддин Мангуберди" операси
Усмон АЗИМ,	"Бир қадам йўл" драмаси
Алишер АЛИҚУЛОВ,	Ўзбекистон тарихи давлат музейида яратилган "Темурийлар даври ренессанси" ва "Истиқлол фидойилари" диптих монументал асарлари

«ЭНГ ЯХШИ ПУБЛИЦИСТИК АСАРЛАР»

Исмоил СУЛАЙМОНОВ (марҳум),	"Эл ардоғида" китоби
Маҳмуд АБУЛФАЙЗ,	Матбуотда эълон қилинган туркум мақолалари
"СОҒЛОМ АВЛОД" газетаси,	"Қариялар йили" мавзусидаги чиқишлар

"Ҳуррият"ни самода ҳам ўқишмоқда

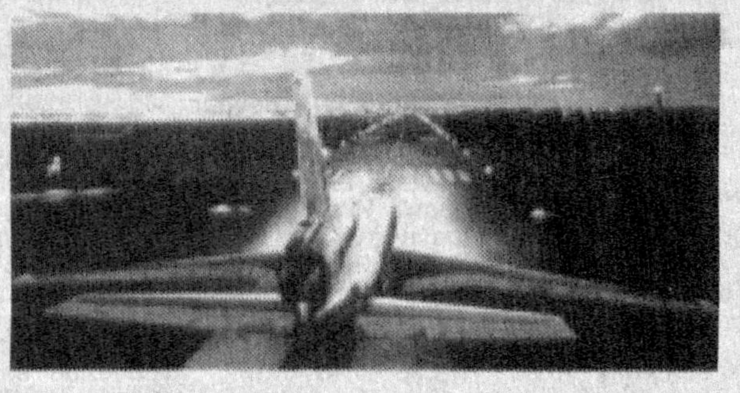

2003 йил давомида «Ҳуррият» «Ўзбекистон ҳаво йўллари» авиакомпанияси самолётларида йўловчиларнинг энг яқин ҳамроҳи бўлади.

МИЛЛИЙ ОЛИМПИЯ ҚЎМИТАСИНИНГ ЯНГИ РАҲБАРИ

Тошкентда Миллий Олимпия қўмитаси Бош ассамблеясининг мажлиси бўлиб ўтди.

Унда Ўзбекистон Бош вазирининг ўринбосари Ҳ. Кароматов иштирок этди ва миллий спортни ривожлантириш, шунингдек олимпия заҳираларини тарбиялашни янада яхшилаш юзасидан ҳукумат кўраётган чора-тадбирлар, юртимиз спорти шарафини юксалтириш, соғлом авлодни вояга етказишда қилиниши лозим бўлган муҳим масалаларга эътибор қаратди.

Мажлисда ташкилий масала кўрилди. Азиз Носиров Ўзбекистон Миллий олимпия қўмитаси раҳбари этиб сайланди.

Мажлисда шунингдек, қўмитанинг раҳбар органлари таркибига ўзгартишлар киритиш ва унинг янги уставини ишлаб чиқиш юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Мактуб

БИР АКЦИЯДОР НЕЧА ОВОЗГА ЭГА?

Саволга жавоб топиш қийин кечмоқда

Мен бу мактубни яқинда бўлиб ўтган мамлакатимизнинг. 2002 йилги иқтисодий кўрсаткичлар якунларига бағишланган йиғилишни ТВ орқали кўрганимдан кейингина ёзишга қарор қилдим. Очиғини айтганда, бир оз зада бўлган кўнглимда яна умид учқуни пайдо бўлди, мулкдор, яъни акциядор сифатида ишончим тағин ортди.

- ***Акциясиз акциядор ташкилот***
- ***Алиев "Волво"ни "ГАЗ-3110"га алмаштирди***
- ***Истиқбол режаси — мақсадми ё манфаат?***
- ***Суддан умидимиз катта эди***

Акциялар билан боғлиқ бўлган "можаро"ларнинг анча муддатдан буён давом этиб келаётганини ҳисобга олиб, уни ётиғи билан ёзишга ҳаракат қилдим.

Сурхондарё вилояти ҳокимлиги ҳузурида 1998 йилнинг июн ойида "Бозор" очиқ турдаги акциядорлик уюшмаси тузилганди. Орадан роппа-роса икки йил ўтгандан кейин мазкур уюшма "Бозор" очиқ турдаги акциядорлик жамиятлари фаолиятини мувофиқлаштириш бирлашмасига айлантирилди. Шу ўринда газетхонда ҳақли саволлар туғилиши мумкин: акциядорлик жамиятларининг ўзлари таркибий жиҳатдан юридик ва жисмоний шахслар томонидан таъсис қилинган хўжалик бирлашмаси-ку, шундай экан яна қандай бошқа бирлашма ёки уюшма уларнинг фаолиятини мувофиқлаштиради? Бордию, бир нечта акциядорлик жамиятларини бирлаштириш зарурати туғилиб қолса, амалдаги қонунчиликка мувофиқ бу масала мазкур жамиятлар акциядорларининг қўшма умумий йиғилиши қарори билан амалга оширилмайдими? Лекин Сурхондарёда ҳеч кимда бундай саволлар туғилмаган, "замона зўрники" халқ мақолига амал қилинган кўринади. Чунки биз юқорида тилга олган уюшма, кейинчалик бирлашмани тузиш ва уларнинг Низомини қабул қилишда акциядорлик жамиятлари акциядорларининг умумий йиғилишига ҳеч қандай "ҳожат" туғилмади. Энг қизиғи уларнинг ҳар уч Низоми ҳам вилоят ҳокимлиги Адлия бошқармаси томонидан рўйхатга олинди.

Яна бир қизиқ ҳолат шундан иборатки, амалдаги қонунчиликка мувофиқ ҳар қандай хўжалик бирлашмаси акциядорлик жамияти мақомини олиши учун ўз акцияларини чиқариши зарур бўлади. Лекин биз гапираётган "уюшма" ва "бирлашма" эса аввал ўз акцияларига эга бўлиш ўрнига кузатув кенгаши, бошқарув аъзолари ҳамда унинг раисини сайлашга киришиб кетдилар. Бу билан улар вилоятнинг шаҳар ва туманларидаги бозор акциядорлик жамиятлари акциялари ҳамда кузатув кенгашларининг қонун билан белгилаб қўйилган ҳақ-ҳуқуқларини узурпация, яъни ноқонуний тарзда ўзлаштириб олдилар.

(Давоми. 2-бетда).

Хабарлар

АҲОЛИГА ҚУЛАЙЛИК

"Обод маҳалла йили" хайрли келди: Тошкентдан Самарқандга электропоезд қатнай бошлади. "Ўзбекистон темирйўллари" компаниясига қарашли Тошкент йўловчилар ташишни ташкиллаштириш бошқармаси томонидан йўлга қўйилган мазкур қатновдаги "электричка"лар барча қулайликларга эга: биринчи вагонда буфет бор, қолган вагонларда эса телевизор, видеоқурилма, иситгич, совутгичлар мавжуд. Йўловчиларни пойтахт Тошкентдан рўйи замин сайқали — Самарқандга атиги беш соатда элтиб қўяётган тезюрар поезд Жиззах ҳамда Гулистон шаҳарларида тўхтаб ўтади.

У.ХЎЖАНИЁЗОВ,
Самарқанд.

«ОГОҲ»НИНГ ЮЗИНЧИ СОНИ

Тошкент шаҳар Ички ишлар Бош бошқармаси нашри – "Огоҳ" газетаси шаҳримизда тинчлик ва осойишталикни мустаҳкам сақлашга бел боғлаган қонун ҳимоячиларининг ўзига хос кўзгусидир. Ўн мингдан зиёд нусхада чоп этилаётган ушбу газета саҳифаларида шаҳар Ички ишлар Бош бошқармаси томонидан амалга оширилаётган хайрли ишлар, тадбирлар, соҳа ходимларининг фидокорона меҳнатлари, турли жиноятларнинг олдини олиш борасида қилинаётган саъй-ҳаракатлар ҳақида кенг ёритилмоқда.

ОГОҲ
МИНГ БИР ФИРИБ

Фуқароларнинг ҳуқуқий билим ва савияси қанчалик юқори бўлса, жамиятда демократия, қонун устуворлиги ҳам шу қадар юксак даражада бўлади. Ҳаёт кафтдек текис эмас. Нур бор жойда соя бўлгани мисол улкан шаҳримизнинг қайсидир ковакларида жиноий хатти-ҳаракатлар ҳам учраб турганидан кўз юма олмаймиз. Бу борада "Огоҳ"нинг одилона чиқишлари эътиборга моликдир. "ИИББ қўриқлаш хизмати фош этади", "Фирибгарлар ва лақмалар", "Огоҳ" огоҳлантиради", "Огоҳ"нинг ҳуқуқий маслаҳатхонаси", "Огоҳликка даъват", "Олов тилсиз ёв", "Жиноят хабарлари", "Одамлар ва тақдирлар" каби рукнлар остида ёритилаётган қатор хабар, репортаж, танқидий мақола ва бошқа материалларда айнан шу мавзулар баҳоли қудрат ёритилаётир.

Газетанинг ҳар бир сони ўзига хос муҳим қадам ҳисобланади. "Огоҳ" ҳам 100-сонини ўз муштарийларига туҳфа этган экан, унинг ҳамиша юзи ёруғ, номига яраша – огоҳлик чироқи бўлиб қолишига тилакдошмиз.

Тўлқин ЭШБЕК

АФҒОН ЁШЛАРИГА КЎМАК

«Бунёдкор ёшлар» телеклубида бўлган навбатдаги учрашувда телеклуб аъзолари ташаббуси билан илгари сурилган афғон ёшларига моддий кўмак бериш ҳамда уларни қўллаб-қувватлаш ғояси атрофлича муҳокама қилинди.

Тадбир иштирокчилари бу борада ўз фикр-мулоҳазаларини билдиришиб, уни амалга ошириш имкониятларини излаб топиш хусусида тўхталдилар. Ўз навбатида телеклуб аъзоларининг фикрлари ҳам тингланиб, тегишли вазифалар белгиланди. Ўзаро суҳбат давомида афғон ёшларига кўрсатилаётган бундай беминнат туҳфалар Наврўз байрами арафасида юборилиши келишиб олинди. Ва бу хайрли ишларни ёшлар орасида кенг тарғиб қилиш телеклуб аъзолари зиммасига юклатилди.

Абдисамад МЕҲМОНОВ,
ЎзМУ журналистика факултети толиби.

Жараён

"ПРЕСС — МАДАД" ҲАРАКАТДА

Хоразмда вилоят оммавий-ахборот воситалари ва унинг моддий-техник ҳамда илмий соҳалари ходимларини қўллаб-қувватловчи "Пресс—мадад" марказининг иш бошлаганига ҳали кўп бўлгани йўқ. Умуман нодавлат ташкилотлари, соҳаларга оид турли марказларнинг ташкил бўлаётгани ва тезкор фаолиятга киришиб кетиши бугунги кунда юртимизда рўй бераётган демократик ўзгаришларнинг ўзига хос натижасидир.

"Пресс-мадад" маркази ўз олдига асосий мақсад қилиб вилоятда фаолият кўрсатаётган оммавий ахборот воситалари ва шу соҳаларга хизмат қилаётган корхона ва ташкилотлар ходимларининг касб малакасини ошириш, ахборот ва ахборот воситалари билан таъминлаш, замонавий журналистика илми ва амалиётининг вилоятда кенг ёйилишига кўмаклашиш, шу соҳаларда фаолият олиб бораётган муҳандис-техник ходимларнинг ҳозирги замон матбаа-ноширлик, теле ва радио эшиттириш техникаси воситаларини бошқаришини пухта эгаллашлари учун ғамхўрлик қилиш, соҳа ходимларини ижтимоий ва маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, ушбу ниятга эришиш учун қайта тайёрлаш, малака ошириш клуби ва тўгаракларини ташкил қилиш, келгусида соҳада ишлаш учун иқтидорли ёшларни танлаш, уларнинг юртимизда ва чет мамлакатлардаги тегишли ўқув юртларида таҳсил олишига кўмаклашиш каби ғоятда кенг миқёсдаги вазифаларни қўйган.

Ўтган даврда марказ иқтисодий ва ҳуқуқий мавзуларда ёзадиган журналистлар учун семинарлар ташкил қилди. Семинарларда соҳа мутахассислари ўз тажрибаларини ўртоқлашишди, фикр-мулоҳазалар тингланди, амалий тажрибалар алмашилди. Ёки марказ қошида "Журналистлар" ҳамда "Ҳамкор" клубларининг иш бошлаётгани ҳам айни муддао. Негаки, истиқлолдан сўнг вилоятда чоп қилинаётган вақтли нашрлар сони бир неча марта ўсди, журнал чоп қилина бошланди, нашриёт фаолият кўрсатмоқда.

"Пресс-мадад" маркази ташкилотчиси — таниқли журналист Абдулла СОБИРОВ фикрича :"Қисқа фурсатда амалга оширилган ишлар ҳали дебоча. Кенг миқёсдаги фаолият энди бошланяпти".

Вилоятда фаолият кўрсатаётган янги марказнинг обрўси ошиб бораётганини унга аъзо бўлаётганларнинг сони тобора кўпаяётгани ҳам кўрсатади.

Рўзимбой ҲАСАН,
Хоразм вилояти.

Журналист текшируви

"Айблов ҳукми тахминларга асосланган бўлиши мумкин эмас ва фақат судланувчининг жиноят содир этишда айбли эканлиги суд муҳокамаси давомида исбот қилинган тақдирдагина чиқарилади".

Ўзбекистон Республикаси ЖПК 463-моддасидан.

ТАХМИНГА СУЯНГАН ҲУКМ

ёки тақдирига туҳмат елимланган фуқаро Носир Мўминов ҳаётига бир назар

Йиллар давомида синовдан ўтиб, мақол даражасига етган шундай гап бор: "Қаерда ўт тушса — ўша жой ёнади!" Ушбу ўгитни эслашдан мурод: ҳеч ким, ҳеч нарсага ўт тушмасин экан. Чунки ўт балоси худди туҳматга ўхшайди - тушган, илинган жойини куйдиради. Фуқаро Носир Мўминовни айбдор қилиш учун олдиндан тайёргарлик кўриб, "жиноят саҳнаси" ҳозирлашди. Дастлабки қадамни ташлаш — "жиноят иши"ни уюштириш, терговчи, холислар ва асосийси, баҳона топиш, сўнгра эса "гумондор"нинг уйида тинтув ўтказиш лозим эди. Шундай бўлди ҳам...

Ф. Хўжаев туман собиқ прокурори Н.Ҳафизов (1998 йил 23 феврал) тинтув ўтказишга рухсат берган кунгача Носир Мўминов ким эди? Прокурор қандай асосга кўра унинг уйида тинтув ўтказишга рухсат берди?

Фуқаро Носир Мўминов "Шоҳруд" очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятида таъминот бўлими мудири вазифасида ишлар, оиласида икки нафар вояга етмаган фарзанди бўлиб, уларни тарбиялаб, кўп қатори тинч-тотув яшаб, юрагида ўғил-қизи (Нодир ва Нодира)нинг келажагига оид оламжаҳон орзулари бор эди. Кутилмаганда унга туҳмат ёпишди, худди ўт балосидек чўғи, алангаси куйдирди. Чамаси Н. Мўминовни айбдор қилиш, обрў-эътибор билан ишлаётган жамоасидан айириш, хуллас, севимли шаҳридан, оиласидан қадамини узиш кимгадир керак бўлиб қолди...

Астойдил йиғласа, сўқир кўздан ёш чиқар, деганларидек, фуқаро Носир Мўминовни жиноятчига чиқаришнинг "қонуний" йўли топилди: 1996 йил сентябр ойида Бухоро шаҳридаги "Нуриддин-96" хусусий фирмасининг директори Наим Мўминов (Носир Мўминовнинг укаси) масъулияти чекланган "Зафаробод" жамиятидан 3.975.000 сўмлик оддий векселларни олиб, бир ой муддатда Бухоро "Меҳнат бошқармаси"га қайтаришга келишган. Шундан 500.000 сўмлик векселни акаси Носир Мўминовнинг хотини Саида Очилова (директор) бошқараётган "Нодир ал-Бухорий" номидаги хусусий фирмага топшириб, эвазига кока-кола, арақ, маъданли сув ичимликларини олади. Ва шу билан улар ўртасидаги (маҳсулот олиш бўйича) ҳисоб-китоб қонуний якунланади. Аммо Наим Мўминов томонидан (шартномага асосан) "Меҳнат бошқармаси"га қайтарилиши керак бўлган маблағ вақтида қайтарилмайди... Ойдинлашмаган муаммо шундаки, "Меҳнат бошқармаси"дан олинган кредит-қарз "Зафаробод" жамиятига расмийлаштирилган. Кредит олишнинг тартиб-қоидасига биноан "Зафаробод" олажак қарзини қайтаришни кафолатлайдиган мулк (ниманидир?)ни гаровга қўйган... Шунга қарамай бировнинг номига олинган кредитни нима сабабдан "Нуриддин-96" фирмаси тўлаши керак? (Ушбу иш билан боғлиқ воқеалар, бўлиб ўтган суд жараёни, айбдорларга берилган жазо ва очиқ қолган айрим саволларга жавоб топиш алоҳида мавзу...) Хуллас, "Меҳнат бошқармаси"га етказилган зарарни (оиласи, иши, хусусий фирмаси бошқа, ҳатто бир-бири билан ўзаро муносабати совуқроқ бўлган уканинг қарзини акадан) ундириш ниятида, Носир Мўминовнинг уйида зудлик билан тинтув ўтказиш керак, деган баҳона-сабаб ўйлаб топишди...

Шундай қилиб, Бухоро шаҳар ИИБ тергов бўлими терговчиси милиция майори Рамазон Ражабовнинг қарорига кўра Ф.Хўжаев туман прокурори Нормурод Ҳафизов 1998 йилнинг 23 феврал куни фуқаро Носир Мўминовнинг уйида тинтув ўтказишга рухсат беради. Ушбу ҳолатни шартли тарзда яширин код ёки биринчи ҳарфи ёзилган қисқартма сўз - режа деб тушуниш мумкин. Ҳолвани ҳоким, таёқни етим еди, қабилида иш бошлаган шоввозлар Носир Мўминовни жиноят устида қўлга олиш, қўрқитиш, гапга кўнмаса - жазолаш учун нималарни ўйлаб топишмади, дейсиз?

Улар (ички ишлар ходимлари - қўриқчилар, терговчи, ўзлари билан олиб келишган, вояга етмаган икки холис) фуқаро Носир Мўминовнинг уйига укаси олган векселларни топиб олиш учун киришди-ю, пистолет, ўқ "топишди" ва шу заҳоти нима ниятда келганларини (вексел топишни) унутишди. Агар мақсад бировга ёмонлик қилиш, айб топиш бўлса, бунинг "йўли" кўп экан-да...

Ҳақсизликларни бошидан кечирган Носир Мўминовнинг қуйидаги сўзлари назаримизда ўтган воқеаларга ойдинлик киритади:

— Мен "Шоҳруд" ҳиссадорлик жамиятида бош раҳбар эмас, бўлим мудири эдим. Менга нисбатан уюштирилган жиноий иш вазифам, ўрним учун эмас, назаримда бу бошқа важ, бошқа сабабларга бориб тақалади. Очиғи, катта-кичик барча билан яхши муносабатда эдим. Иш, вазифа, лавозим бўлгач, бугун кимдир кетади, эртага кимдир келади. Шундай экан, мен ҳам кўп қатори ишлаганман. "Эртага вилоятга ким раҳбар бўлиб келар экан, унга ёқаманми ёки йўқми?" деган ўйга борган эмасман... Хуллас, бировдан ширин сўзимни аямай, ҳар қандай шароитда ҳам вазиятни тўғри тушуниб, тўғрисини айтишга ҳаракат қилганман. Шиорим: қўлимдан келса, бировларга яхшилик қилиш эди. Ҳеч қачон бу одатим панд бермаган. Кутилмаганда бошимга синов тушди. Савдода улғайган кишиман. Ажабланарлиси, мени камомад қилдинг, еб қўйдинг, ичиб қўйдинг, деб эмас ёки бировдан пора олдинг, пора бердинг, деб эмас, уйимда илиб қўйилган костюмим чўнтагидан, болохонадаги сунъий гултувакдан ўқ ва курол "топиб", яширинча курол сақлашда айблашди.

Умримда пистолет ушлаган банда эмасман. Ота-онам умр бўйи далада кетмон чопиб, пахтага сув қўйиб биз ўн нафар болани тарбиялаб вояга етказганлар. Ошиб-тошиб ётган бойлигим ҳам йўқ эди. Хуллас, ҳаётдан, турмушимдан нолимай, кўпдан кам бўлмай тинчгина яшаётган эдим. Ўзим билан курол олиб юришга ёки уйимда яширинча курол сақлашга ҳеч бир зарурат, муҳтожлигим йўқ эди.

Ўйлаб топишган ёлғонлари ҳам, уни ижро этишга киришган шаҳар ва вилоят ички ишлар бошқармаси собиқ ходимлари, ҳамда ўзлари билан олиб келишган (вояга етмаган) холисларнинг ҳатти-ҳаракатлари ҳам сира-сира қовушмади, сохталиги, туҳматлиги билиниб турди. Шундай бўлсада, суд (раислик этувчи А. Файзиев — марҳум, Оллоҳ раҳмат қилсин)мени айбли деб топиб, ЖКнинг 248-моддаси 1-қисми бўйича бир йил муддатга озодликдан махрум этиш жазосини тайинлади...

Ушбу (№90088-сонли) жиноят ишининг келиб чиқиш тарихига эътибор қаратсак, кўплаб мавҳумликлар очилади, жумбоқ бўлиб қолган ҳолатлар ойдинлашади. Судланувчи Носир Мўминовга нисбатан тузилган айблов хулосасининг кириш қисмида мазкур жиноят иши 1998 йил 23 феврал куни ЖК 167-моддасининг 4-қисми "а" банди билан қўзғатилган. Демак, бу иш Носир Мўминовнинг укаси Наим Мўминов ва бошқаларнинг жиноятидан келиб чиқиб, 1 март 1998 йилда алоҳида юритувга ажратилган. Кўриниб турибдики, жиноят иши бошқа асос (Носир Мўминовга дахли бўлмаган важга кўра қўзғатилган. Маълумки, ҳар бир жиноят ишининг тергов тадбирлари негизида мақсад ва сабаблар ётади. Бунга кўра фуқаро Носир Мўминовнинг уйида тинтув ўтказишдан мақсад: биринчидан, вилоят "Меҳнат бошқармаси"га етказилган зарарни ундириш; иккинчидан, Носир Мўминовнинг уйидан моддий бойликлар топиб олиш. (Бу "Тинтув ўтказиш ҳақидаги қарор"да алоҳида таъкидланади).

Шу нарса ҳозиргача тушунарсиз: нега энди фуқаро Носир Мўминовнинг уйидан "моддий бойликлар топиб олиш" керак, қайси гуноҳи, айби, жинояти учун? Бунга ҳуқуқий асос борми? У жиноятчимиди, камомад қилганмиди ёки давлатдан, бирор-бир шахсдан қарздормиди? Иккинчидан, прокурор Н. Ҳафизов тинтув ўтказишга рухсат берган расмий ҳужжатда "векселларни Мўминов Носир Толибовичнинг хусусий фирмаси - "Нодир ал-Бухорий" фирмасига берган" деб ёзилади. Ахир "Нодир ал-Бухорий" фирмасининг директори (бошлиғи) С. Очилова эди-ку? Демак, ушбу фирма "Носир Мўминовнинг хусусий фирмаси" эмас. Фирма расман ва қонунан С. Очиловага тегишли, ҳозиргача унга раҳбарлик қилади. Учинчидан, Наим Мўминов берган 500.000 сўмлик векселига яраша фирмадан ўз вақтида маҳсулот олган.

Тинтув ўтказиш ҳақидаги қарорда "Меҳнат бошқармаси"га қайтарилмаган моддий зарар (3.975 сўмлик оддий вексел)ни Бухоро шаҳридаги "Нуриддин-96" хусусий фирмасининг директори Наим Мўминов етказган ва ҳозиргача қайтариб бермаган, талон-тарож қилиб ўзлаштирган" деб ёзилган. (Фуқаро Носир Мўминовнинг бу ишга ҳеч қандай алоқаси йўқлиги ҳақидаги маълумот унга нисбатан тузилган айблов хулосасининг кириш қисмида таъкидланган...) Демак, Носир Мўминовни укасининг қарзини ундиришга жалб этиш учун унга нисбатан жиддий бир айб топиш керак эди. Ушбу эҳтимол жиноят иши материалларида очиқ-ойдин кўриниб турибди. Жиноий иш қўзғатишга асос бўладиган важларни ноқонуний усуллар билан тўплаш ёки уларни сунъий йўллар билан вужудга келтириш режасига эга бўлганлар 23 феврал куни Носир Мўминовнинг ишхонаси "Шоҳруд" ҳиссадорлик жамиятига вилоят ИИБнинг икки нафар ходими - Собир Ҳусаинов ва Қурбон Исмоиловни юборишади. Улар Н. Мўминовга "Сизни коррупцияга қарши кураш бўлими бошлиғининг ўринбосари Баҳодир Юсупов буйруғига кўра олиб кетамиз, сиз ушландингиз, биз билан юринг" деб талаб қилишади. Унинг эътирозига қарамай мажбурий тарзда вилоят ички ишлар бошқармасига олиб кетишади. Б. Юсупов Н. Мўминовнинг саволларига жавоб бермай уни бинонинг биринчи қаватида жойлашган 301 хонада соат 17 гача ушлаб туради. (Қўриқчи КРХТ тезкор вакили Раҳмат Равшанов эди).

Фуқаро Носир Мўминов эркин ҳаракат қилиши - уйига, ишхонасига ушлаб турилгани ҳақида хабар бериши, ҳимоячи чақириши тўғрисидаги мурожаатига рад жавоб олгач, қоғоз, ручка сўраб, прокурорга, ИИБ бошлиғи номига ёзма мурожаат қилмоқчиман, деб илтимос қилади. Илтимоси қондирилмайди. Уни қонунда белгиланган ҳуқуқлари (ҳимоя ҳуқуқи)дан маҳрум қилиб, мажбурий тарзда ушлаб туришади. Соат 17 дан ошгач, уйига олиб боришади. Терговчи Р. Ражабов ва Б. Юсупов фуқаро Мўминовнинг уйидан нима қидириш кераклиги ҳақида лом-мим дейишмай уни қонун билан белгиланган ҳуқуқидан, яъни ушланган дақиқадан бошлаб (ЖПК 221-моддаси бўйича) ҳимоячи билан таъминланиш ҳуқуқидан маҳрум этишади. ЖПК 48 ва 53-моддаларига биноан гумон қилинувчи, вақтинча ушлаб турилган шахс унинг иштирокида ўтказиладиган барча тергов ҳаракатларида ҳимоячининг қатнашиш ҳуқуқига эга. Буни яхши билган терговчи Р. Ражабов ва Б. Юсупов Носир Мўминовнинг "Уйга адвокатни чақиринглар" деган талабини жавобсиз қолдириб, уни ҳимоя ҳуқуқидан такрор маҳрум этишади.

Тинтув жараёни ҳақида қисқача изоҳ: холис сифатида Бухоро шаҳар маданият техникумининг икки нафар (вояга етмаган) талабаси Исмат Нурниёзов ва Беҳзод Қувондиқов қатнашаяпти. Ички ишлар ходимлари ва терговчи холисларнинг вояга етмаганини била туриб гувоҳликка бошлаб келишган. 18 ёшга тўлган фуқароларгина холис сифатида чақирилишини КРХТ ходими Қурбон Исмоилов ва терговчи Рамазон Ражабов билмасмиди? Холисларнинг судда берган кўрсатмаларига асосан улар ЖПК 74-моддасида белгиланган "Холисларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари" ҳақида (терговчи Р. Ражабов томонидан) огоҳлантирилмаган. Улар тинтув баённомаси тузилгандан сўнггина имзо чекишган.

Тинтувни ваколатга кўра терговчи Р. Ражабов ва КРХТ бўлимининг муовини Б. Юсупов ўтказиши лозим эди. Милиция ходимларига эса қўриқлаш ва жамоат тартибини сақлаш вазифаси юклатилди. Шунинг учун ҳам икки нафар холис фақат Ражабов ва Юсуповнинг ҳаракатини кузатиб туриши, эътиборни икки мансабдор шахсга жалб қилиши лозим. Ҳар ҳолда холислар шунга ҳаракат қилишди. Аммо ажабланарли томони шундаки, Ражабов ва Юсупов Носир Мўминовнинг ётоқхонасида тинтув ўтказишаётган бир пайтда тинтув ўтказишга ваколат олмаган — тинтув ўтказилаётган жараённи кузатаётган холисларнинг ортида турган (ўз ҳаракатларини биров кузатмаётганига ишонч ҳосил қилгач) ИИБ ходими Телмон Деҳқонов кутилмаганда ҳамманинг эътиборини ўзига қаратиб, ТОЗ-8 қуролига мансуб уч дона ўқни (қўлига ушлаган ҳолда) намойишкорона кўрсатади. Ва ўқларни илгакда осиғлик костюмнинг ён чўнтагидан олдим, деб эълон қилади.

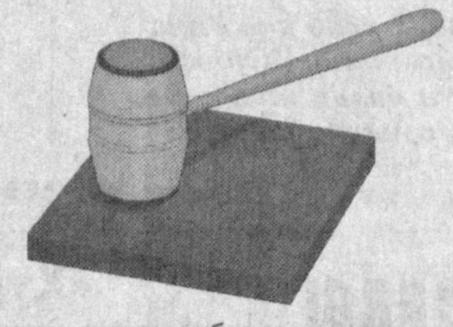

Мантиққа суяниб айтадиган бўлсак, Телмон Деҳқонов ўқларни костюмдан олаётган дақиқани тинтувда қатнашаётган холислар Қувондиқов, Нурниёзов ва тинтувни бошқараётган терговчи Р. Ражабов кўрмаган. Кейинчалик холислар судда "Биз Телмон Деҳқоновнинг костюм чўнтагидан ўқ олганини кўрмадик ва кўришимизнинг иложи ҳам йўқ эди..." деб ҳақ гапни айтишди. Кўриниб турибдики, тинтув ўтказиш тартиби бузилган. Биринчидан, Т. Деҳқонов фуқаро Носир Мўминовнинг уйида тинтув ўтказишга терговчидан ваколат олмаган, шунинг учун ҳам унга холис ажратилмаган эди. У эса ўзбошимчалик қилиб (аслида атайлаб) тинтув жараёнига рухсатсиз кирган бўлса-да, тинтув тартибини бузмаслиги керак эди. У инструкция (йўриқнома) бўйича костюмни юза томонидан пайпаслаб кўриши, агарда пайпаслаш вақтида бирор-бир қаттиқ жисм (буюм) борлигини сезса, унда терговчи ва холисларнинг эътиборини ўзига жалб этиб, костюмни илгакдан олиб, чўнтагидаги буюмни юмшоқ жойга ағдариши (буни эса холислар кўриб туриши шарт) ва чўнтакдан чиққан нарсани қўлга олмасдан холисларга, уй эгасига кўрсатиб сўнг пенцет билан салафан қопга солиши лозим эди. Шундан сўнггина ўқларни экспертизага юбориши, унда бармоқ излари борми, агар бўлса - кимга тегишли?- деган савол қўйиши мумкин бўларди. Лекин Т. Деҳқонов бундай қилмади: ўқларни қаердан олаётганини ҳеч кимга кўрсатмай қўлига ушлаб, ўқда ўзининг бармоқ изларини қолдириб терговни экспертиза ўтказиш имконидан маҳрум қилди.

Бундан ташқари, терговчи Р. Ражабов (номаълум сабабларга кўра) хатоликка йўл қўйиб, чўнтагидан "ўқ чиққан" костюмни далилий ашё сифатида олмади ва костюмни кимёвий экспертизага юбормади. Тинтув жараёни қўпол равишда бузилгани боис "топилган" ўқлар ҳақиқатдан Носир Мўминовнинг тасарруфида бўлганми, деган саволга одилона жавоб топилмади...

Энди болахона даҳлизидаги пластмасса гултувакдан "топилган" пистолет ҳақида. Тинтув жараёни амалдаги йўриқномага асосан хонага кириш жойидан, яъни даҳлиздан бошланади. Негаки, бу жойдан тинтув қатнашчилари, уй эгалари ва бошқа шахслар албатта ўтишади, қидирилаётган буюмни уй эгалари кўриб қолиб уни йўқотиш имконияти пайдо бўлади. Ёки бегона шахсларнинг бармоқ излари шу буюмга тушиб қолиши ҳамда алоқадор шахс бармоқ изларининг йўқолиши эҳтимоли кучаяди. Бу ҳақида терговчи яхши билиши ва тинтув режасини тузаётганида эътибор бериши лозим. Афсуски, терговчи тинтувни даҳлиздан эмас, хонадан бошлайди. Бу пайтда эса тинтувга алоқаси бўлмаган Т. Деҳқонов ва бошқа ходимлар даҳлизга кириб чиқишади. Терговчи Рамазон Ражабов хонани тинтув қилиб бўлгач, холислар ва бошқа тинтув иштирокчилари даҳлиздан ташқарига чиқишгач, кутилмаганда барчанинг эътиборини ўзига жалб этиб: "Қаранглар!" дея қўлидаги пистолетни кўрсатади. Бу пайтда эса холис Қувондиқов ва Нурниёзов, кейинчалик гувоҳ тариқасида сўроқ қилинган Телмон Деҳқонов гултувакдан узоқда - пастдаги зинапояда туришган эди. Улар судда бу ҳақида аниқ кўрсатма беришди. Кўрсатмаларига кўра улар пистолетнинг гултувакда сақланиб турганини ва терговчи Р. Ражабов айнан шу гултувакдан пистолет олганини кўришмаган ва кўришнинг иложи ҳам бўлмаган. Демак, бу ҳолатда ҳам тинтувни йўриқномага зид тарзда ўтказишган.

Кетма-кет саволлар пайдо бўлади. Терговчи нега тинтувни кириш — даҳлиздан эмас, хонадан бошлади? Ахир у тинтувни холислар иштирокида ўтказиши керак эди-ку? Нега пистолет "топилган" жойда бегона шахсларнинг ўтишига имкон яратилди? Агар терговчи тинтув қилиш вақтида бирор шубҳали буюм борлигига гумон қилса ёки аниқласа, унда буюмга қўлини теккизмасдан (агар теккан бўлса, уни ўз жойида қолдириб) холисларни ва уй эгасини чақириб, уларнинг эътиборини шу жойга тортиши, буюм турган жойни ҳаммага кўрсатиб (фиксация қилиб), холисларнинг кузатуви остида уни пенсет ёки қўлқоп билан олиши лозим эди. Терговчи Р.Ражабов амалдаги йўриқномага риоя қилиши лозимлигини билган ҳолда атайлаб буюмни кузатувсиз қўлига ушлаб, сўнг бошқаларнинг эътиборини ўзига жалб қилган. Унинг пистолетни ушлашга ҳаққи йўқ эди-ку? Бу ҳаракати билан у пистолетда ўзининг ва бошқаларнинг бармоқ изларини қолдирди. Ва пистолетда айбланувчининг бармоқ излари борми ёки йўқми, деган саволни экспертга бериш имконини чеклади. Жиноят ишининг бу томони ҳам жумбоқ бўлиб қолди.

Баённомада "пистолетнинг ўқдонидан уч дона ўқ топилди" деб кўрсатилган, лекин ўқларнинг кўриниши, белгилари ҳақида маълумот киритилмайди. Ҳаттоки ўқлар холисларга ҳам кўрсатилмаган. Бу ҳақида холисларнинг суддаги кўрсатмасидан билиб олиш мумкин. Ўқни милиция ходими Телмон Деҳқонов ҳам кўрмаган экан. Шунинг учун ҳам ўқларни таниб олиш тадбирини (холислар ва Т.Деҳқонов иштирокида) ўтказишнинг иложи йўқ.

Холисларни сўроқ қилиш ва сўроқ протоколининг тузилиши ҳақида. Тинтувда холис бўлиб ўтган Б.Қувондиқов (ҳужжат бўйича) 1981 йилда туғилган, аммо терговчи бу ҳақида била туриб сўроқ протоколига ёлғон маълумот киритади. Унинг туғилган йилини атайлаб икки ёш катта 1979 йил деб ёзади. Ахир бу жиноят-ку? Нечундир суд бунга холис баҳо бермайди.

Дастлабки тергов даврида холислар ТОЗ-8 ўқлари Н.Мўминовнинг костюмидан, пистолет эса уйининг иккинчи қаватидаги гултувакдан чиқди, деб ёзади. Суд терговида эса Б.Қувондиқов "Мен жиноят предметларини фақат ИИБ ходимлари Телмон Деҳқонов ва Рамазон Ражабовнинг қўлида кўрдим, сўроқ протоколини эса терговчининг диктовкаси остида ёздим" деб кўрсатма беради. У гапини тасдиқлаш учун "Менинг кўрсатмам билан иккинчи холис кўрсатмалари бир хил ёзилган, чунки терговчи Р.Ражабов иккимизга бир вақтда (диктовка) айтиб турди, биз диктант ёзгандек, унинг айтганларини ёздик. Терговчи бизни 23 февралда, яъни тинтув ўтказилган кун кечқурун сўроқ қилди ва бизни тахминан кеч соат биргача ушлаб турди, чарчадик, шунда унинг ҳамма шартларига кўнишга мажбур бўлдик. Терговчи бизга ёзганларингни эслаб қолинглар, судда қайтарасизлар, деб айтди..." дея далил келтиради.

Жиноят иши материалларида жамланган холисларнинг ёзма кўрсатмалари судья томонидан ўқиб эшиттирилди. Чиндан ҳам сўроқ протоколлари холисларнинг дастхати билан ёзилган эди. Сўзлар, иборалар, ҳаттоки йўл қўйилган имловий, грамматик ва стилистик хатолар ҳам бир хил. Сўроқ протоколига киритилган ўзгаришларни тасдиқловчи имзолар ҳам бир жойда қўйилган.

Иккинчи гувоҳ Исмат Нурниёзов ҳақида ҳам юқоридаги фикрларни айнан такрорлаш мумкин. Суд тергови даврида эса гувоҳларнинг кўрсатмалари ҳеч кимни бефарқ қолдирмайди. Телмон Деҳқонов "Криминал пистолетни мен терговчи Рамазон Ражабовнинг қўлида кўрдим" деб кўрсатма берган. ТОЗ-8 қуролининг уч дона ўқини эса қўлига олганини ва "Бу нима?" деб тинтув иштирокчиларига кўрсатганини тан олади. Демак, Телмон Деҳқонов терговчи Ражабов пистолетни қаердан олганини ўз кўзи билан кўрмаган ва ўзи "топган" ўқларни ҳам ҳеч кимга сездирмай Носир Мўминовнинг костюмидан "чиқарган"...

Суд залида қўшимча гувоҳ тариқасида сўроқ қилинган терговчи Рамазон Ражабов ҳам "Телмон Деҳқонов Носир Мўминовнинг костюмидан чиққан ТОЗ-8 қуролининг учта ўқини қачон ва қаердан олганини кўрмаганман, чунки мен унга орқа томоним билан туриб, тинтув билан банд эдим. Шу вақтда у бизни чақириб, бу нима, деб қўлидаги ТОЗ-8 га мансуб учта ўқни кўрсатди" деб кўрсатма беради. Демак, Н.Мўминовнинг чўнтагидан ўқ чиққанини Т.Деҳқоновдан бошқа ҳеч ким кўрмаган.

Н.Мўминов дастлабки терговдан бошлаб ўзига қўйилган айбга иқрор бўлмади: жиноят предметлари ТОЗ-8 ва уч дона ўқ унга тегишли эмаслигини, уларни милиция ходимлари ташлаганини таъкидлаб келди. У юқоридаги кўрсатмаларини суд тергови давомида ҳам такрорлади, барча айбларни инкор этди. Агар далилларга суянадиган бўлсак, аслида ҳам шундай: Носир Мўминов туҳмат, ғараз ният ва адолатсиз ҳукмнинг қурбони бўлди.

Суд терговида қўшимча гувоҳ тариқасида (мутахассис сифатида суд баллистика экспертизасини ўтказган) эксперт Ким В.Д сўроқ қилинди. У адвокатнинг "Сиз ўз хулосангизда тадқиқот учун юборилган пистолет ўқ отар пистолет деб таъкидлагансиз. Чунки бу пистолетдан порох газы портлаши натижасида ўқ отилиб чиқади, дегансиз. Агар порох портлаши натижасида пистолетдан ўқ эмас, кимёвий капсула ёки газ контнейри отилиб чиқса, унда бу курол ўқ отадиган қуроллар туркумигами ёки капсула отар ёки газ отар қуролига кирадими?" деган саволига шундай жавоб беради:

— Менга юборилган пистолет қайси қуроллар туркумига киришини аниқлаш учун шу қуролнинг ўқлари ҳам тақдим қилиниши керак.

Савол: "Агар пистолетни Сизга ўқсиз юборишса, унинг ўқ отар ёки капсула отар пистолетларининг қай бирига мансублигини қандай аниқлайсиз?"

Жавоб: "Унда мен бу пистолетни тадқиқот учун Тошкентга юборар эдим".

Эксперт Ким В.Д Носир Мўминовнинг уйидан "топилган" пистолет стволи "резба-винтовой" эмас, балки "глаткоствольний" деб изоҳлайди. Аммо бундай маълумот унинг ёзма хулосасида йўқ... Қурол ва ўқ билан боғлиқ ҳолатлар, экспертнинг ёзма хулосаси ва жавоблари шубҳа устига шубҳа уйғотади. Масалага ойдинлик киритиш учун ҳимоячи суд раислик этувчисига криминал пистолет ва ўқдонидаги ўқлар бўйича қайта экспертиза ўтказиш тўғрисида икки марта ёзма мурожаат этган. Афсуски, суд илтимосномаларни қаноатлантирмади.

Сўроқ қилинган ўн икки (12) та гувоҳнинг барчаси, жумладан ИИБ ходимлари, ҳамда судланувчи Носир Мўминовнинг кўрсатмаларига кўра тинтув даврида у уйида эркин ҳаракат қилган. Хотини, қариндош-уруғлари, ўғли билан мулоқотда бўлиб, тинтув қатнашчиларига чой ташиган, уй шиппагини олиб кирган, ҳатто уйидан кўчага (бир марта) чиқиб-киришга ҳам улгурган, қисқаси, уйида эркин ҳаракат қилишга ҳеч ким тўсқинлик қилмаган. Шундай экан, ҳақиқатдан ҳам Носир Мўминовда пистолет бўлса, у қуролдан қутулиш имконига эга эди-ку? Масалан, даҳлиздаги гултувакдан пистолетни олиб яширишни хотини, қариндошлари ёки ўғлига секин шипшитиши мумкин эди-ку? Ёки ўзи болохонага чиқиб, билдирмай пистолетни йўқотиши мумкин эди-ку? Нима учун у бундай имкониятдан фойдаланмади? Бундан ташқари уйда Н.Мўминовнинг қайинукаси Аваз Очилов ҳам бор эди. Фуқаро Носир Мўминов уйида тинтув ўтказишаётганини кўриб туриб, нега қурол топилиши мумкинлигидан хавотирга тушмади, ўзини бемалол тутди?

Хулоса қилиб айтганда, фуқаро Носир Мўминовга гувоҳлар кўрсатмаси, ишдаги далил ва исботлар асосида эмас, терговчи Рамазон Ражабовнинг тахминлари, вояга етмаган икки гувоҳдан олинган дастлабки ёлғон кўрсатма ва айблов хулосасига кўра айб қўйилган — ҳукм ўқилган.

Ўзбекистон Олий суди Пленумининг (1997 йил 2 май) 2-сонли "Суд ҳукми тўғрисида"ги қарорида (3-қисм) шундай кўрсатмалар бор: Судларнинг эътибори ЖПК 22-моддасига биноан (иш бўйича) ҳақиқатни аниқлаш учун фақат қонунда назарда тутилган тартибда тўпланган, текширилган ва баҳоланган маълумотлардан фойдаланиш мумкинлигига қаратилсин. Бунда ЖПК 26- ва 455-моддалари талабига биноан ҳукм фақат суд мажлиси баённомасида ўз аксини топган далилларга асослантирилган бўлиши лозим, дейилган. Суд давомида Носир Мўминовга нисбатан бирорта ҳам гувоҳ "Биз унинг уйида (ЖКнинг 248-моддасида акс этган) жиноят предметлари турган жойларни кўрдик" деб кўрсатма беришмади.

Демак, Носир Мўминовга қўйилган айб суд жараёнида ўз исботини топмади. Шу ўринда эслаш жоизки, Олий суднинг 1997 йил 2 мартдаги Қарорининг 6-бандига мувофиқ "Қонунга зид равишда олинган барча далиллар юридик кучга эга бўлмасдан ҳукмга асос қилиб олиниши мумкин эмас..."

Шундай қилиб, фуқаро Носир Мўминовга қўйилган айб ўз исботини топмаса-да, унинг уйидан "топилган" жиноят предметлари қонунга зид равишда далил қилиб олинса-да, шунингдек, судланувчининг ҳимоя ҳуқуқи, тинтув жараёни тартиблари қўпол тарзда бузилса-да, суд Н.Мўминовни ЖК 248-моддаси 1-қисми билан айбли деб топиб, бир йил муддатга озодликдан маҳрум қилиш жазосини тайинлади.

...Бир йил! Хўш, инсон ҳаёти — тақдири учун бир йил муддат кўпми ёки камми? Судланган деган тамғани кўтариб юришга ҳамманинг ҳам тоқати етадими? Фуқароликнинг барчага тегишли имкон ва ҳуқуқларидан фойдаланиб тинч-тотув яшаб, катта бир жамоада меҳнат қилиб турган, орзу-ҳавас билан фарзандлар тарбиялаётган, асосийси бўйнига юкланган жиноятдан мутлақо узоқда турган — эркинликдаги фуқарони зўрма-зўраки (бир йил) озодликдан маҳрум этиш, бу жуда узоқ муддат ва қонунга зиддир. Инсоф ва адолат тамойилларига қулоқ тутмай, оилали, жамиятга фойдаси тегиб турган олий маълумотли иқтисодчини (Тошкент давлат Иқтисодиёт университетида таҳсил олган) кимнингдир буюртмасига кўра орзу-умидларидан маҳрум этишни қандай баҳоламоқ, қандай тушунмоқ керак?

...У суд томонидан тайинланган жазони ўташдан муддатидан илгари озод этилди. 2000 йил 22 сентябрда Бухоро шаҳар Ф.Хўжаев туман судининг ажримига кўра Носир Мўминовнинг судланганлиги олиб ташланди. Шундай бўлса-да, барибир, унинг ҳаётида, қалбида унутилмас бир озор, оғриқ яшаяпти. Суҳбат асносида у:

— Оилам, қариндошларим, онам азоб чекдилар, менга нисбатан уюштирилган туҳмат уларнида қийнади, - дейди босиқлик билан. —Такрор айтаман, айбим йўқ эди, буни барча гувоҳларнинг суддаги кўрсатмалари тасдиқлаб турибди. Шунга қарамай суд менга нисбатан ўз ҳукмини қабул қилди. Начора, чидашдан бошқа иложим йўқ эди. Тушунаман, бировнинг ғараз нияти, узоқни ўйламаслиги оқибатида бошимдан вақтинчалик синов, ноҳақликлар ўтди. Ҳаётни катта мактаб дейдилар, аммо бу мактабда қинғир дарслар бўлмаслигини истар эдим. Беш йилдан буён қадрдон жамоамга қайтгим келади, ҳиссадорман, менинг ҳам бу даргоҳда улушим бор. Ф.Хўжаев туман фуқаролик суди ишга тиклаш тўғрисидаги даъво аризамни адолатли ҳал этишига ишонаман...

Ҳа, фуқаро Носир Мўминов тахминларга суяниб чиқарилган ҳукмнинг жабрдийдаси сифатида ҳамон адолатга ишониб, адолат кутаяпти. Зеро у бунга ҳақлидир.

Қаҳрамон СУЛТОНОВ,
адвокат.
Ражаббой РАУПОВ,
журналист. Бухоро

БИР АКЦИЯДОР НЕЧА ОВОЗГА ЭГА?

(Давоми. Бошланиши 1-бетда).

Шу ўринда яна бир ҳолатни назардан қочирмаслик зарур. 2002 йилнинг 12 августида қабул қилинган Вазирлар Маҳкамасининг "Бозорлар фаолиятини ташкил этишни такомиллаштириш тўғрисида"ги қарорига мувофиқ Молия вазирлиги Давлат Солиқ қўмитаси билан биргаликда тўсатдан назорат текширувлари ўтказиш йўли билан ҳар чоракда бозорларда маҳаллий бюджетга тушумлар йиғими мониторингини ўтказишлари лозим. Агар маҳаллий бюджетга даромадлар тушуми истиқбол режаси кетма-кет икки ой бажарилмаса, бозор бошқаруви раиси (директори) нафақат жавобгарликка тортилади, балки эгаллаб турган лавозимидан озод ҳам қилинади.

Амал қилаётган истиқбол режаларини кузатиб, уни тузишдан асл мақсад нима, маҳаллий бюджетга тушумни кўпайтиришми ёки бозор директорларини "сақлаб" қолишми, деган саволлар пайдо бўлмоқда. Хўш, бу жараён амалда қандай кечяпти? Қарорга биноан молия ва солиқ идоралари вакиллари ўзаро ҳамкорликда вилоятдаги бозорларга бориб, келгуси чорак учун назорат текширувлари ўтказадилар. Ана шу текширув натижаларига кўра бирлашма раҳбарияти бозорлар учун истиқбол режа белгилайди. Истиқбол режа бозорларга негадир чоракнинг бир ярим ёки ики ойи ўтгандан кейингина юборилади. Ва режасиз ишланган муддат — бир ярим ёки икки ойда бозорлардаги тушум чорак учун белгиланган ўртача ойлик тушумларидан сезиларли даражада пасайиб кетади.

Истиқбол режа чоракнинг биринчи ва иккинчи ойларида бажариладн-да, охирги ойга келиб эса бажарилмасдан қолади. Бу ердаги ўзига хос "сир" шундан иборатки, бирлашма раҳбари томонидан ишга тайинланадиган ва бўшатиладиган туман ва шаҳарлардаги бозорлар бошқарувининг раислари ана шундай "усул"лар билан "ушлаб" қолинади. Чунки юқорида эслатганимиздек, агар режа кетма-кет икки ой бажарилмаган тақдирдагина улар эгаллаб турган вазифасидан четлатилиши мумкин.

"Сиздан угина биздан бугина" деганларидек, туман ва шаҳар бозорлари бошқарув раислари ҳам жамият акциядорлари ва кузатув кенгаши розилигини олмасдан ҳар ойда бозордаги ялпи даромаднинг 3 фоизини бирлашма ҳисоб рақамига ўтказиб турадилар. Биргина Денов туманидаги "Бободеҳқон бозори"дан 1998 йилнинг биринчи ярмидан 2001 йили биринчи ярим йиллигигача бирлашмага ўтказилган пул миқдори шу давр ичида барча акциядорларга дивиденд сифатида тарқатиладиган пулдан 8,25 марта кўп. Ана шунақа пуллар эвазига бўлса керак, бирлашма бошқаруви раиси Э.Алиев ўзи фойдаланиб юрган "Волво" автомашинасини "эскирди" деб, янги "ГАЗ 3110" (8000000 сўм) сотиб олди. Мавжуд ҳолат эса аслида бундай "ҳотамтой"ликни кўтаролмайди. Чунки айни пайтда вилоятда учта бозор, жумладан Деновдаги "Бободеҳқонбозор"ри ҳам банкротлик ёқасида турибди.

Ана шунга ўхшаш ва яна бир қанча сабаблар туфайли 2002 йил 11 феврал куни "Бободеҳқонбозори" акциядорлик жамияти акциядорлари умумий йиғилишимизда бошқарув раиси бўлиб ишлаб келаётган З.Алимардоновнинг номзоди "бир акция — бир овоз" тамойили асосида қайта қўйилганда, у қонун ва жамият низомида кўзда тутилган акциядорларнинг 75 фоиз овозини ололмади.

Қонуний усул ўтмаганидан кейин бирлашма раиси умумий йиғилиш баённомасининг қарор қисмига иштирок этаётган 75 нафар акциядорлардан 73таси З.Алимардоновни ёқлаб, 2 таси унга қарши овоз берди, деб ёзиб, ноқонуний усулни қўллади. Бундай ҳолатда "бир акциядор — бир овоз" тамойили қўлландики, бу амалдаги қонунга мутлақо зиддир.

Орадан уч ой ўтиб республика Давлат Мулк қўмитаси қошидаги Қимматли қоғозлар бозори фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш марказининг кўрсатмасига асосан навбатдан ташқари умумий йиғилиш ўтказилди. Ва барча қонун ҳамда меъёрий ҳужжатларга амал қилинган ҳолатда янги бошқарув раиси тасдиқланди. Сиз шу билан иш битибди, адолат тикланибди-да, деб ўйларсиз. Йўқ, энди аввалгиларидан ҳам қизиқ ҳангомалар бошланди. Тез орада З.Алимардонов фуқаролик ишлари бўйича Денов туманлараро судига "Бободеҳқонбозори" акциядорлик жамияти акциядорларининг 2002 йил 13 майдаги навбатдан ташқари умумий йиғилиши қарорини бекор қилиб, 2002 йил 11 февралдаги умумий йиғилиш қарорини кучда қолдиришни сўраб мурожаат қилади. Судья А.Ботиров раислигида бўлиб ўтган фуқаролик судида З.Алимардоновнинг илтимоси қондирилди. Ана шундан кейин ҳамма умидимиз апелляция судидан эди. Денов туманлараро прокуратурасининг Сурхондарё вилоят судига киритилган протести А.Ботиров томонидан қонундаги 20 кун ўрнига роппа-роса 36 кун деганда вилоят судига топширилди. Фуқаролик ишлари бўйича Сурхондарё вилояти суди судьялари Д.Турдиев, Э.Ғаппоров ва Х.Қурбоновлар апелляция суди мажлисини 20 кун эмас, 33 кундан кейин ўтказдилар. Ва апелляция суди биринчи инстанция суди қарорини ўз кучида қолдирди. Суд ажрими эса 25 кун ўтканидан кейингина расмийлаштирилиб, суд иштирокчиларига тарқатилди. Ва шу ўринда апелляция суди ажримидан бир қисмини айнан таҳрирсиз келтиришни лозим топдик. Газетхонлар бундан ўзлари хулоса чиқариб оладилар, деб умид қиламиз.

"Иш материалларига караганда 2002 йил 11 феврал куни утказилган жамиятнинг умумий йигилишда акциядорларни хаммаси яъни битта юридик шахс ва 75-жисмони акциядорлар овоз бериш йули билан катнашганлар, агар катнашган акциядорлар сони юридик ва жисмоний шахсларни хисобга олганда 76-та акцидорни ташки килиб ва 100% деб олинадиган булса, шундан 74-та юридик ва жисмоний шахслар еки акцияларнинг эгаси хисобланмиш 98,48 фоиз акция эгалари Алимардонов З-ни бошкарув раислигига тасдиклаш учун овоз беришган ва 2-нафар акциядор еки акция эгалари 1,52 фоиз хисобида қаршиовоз беришган, ушбу холатда юкорида курсатилган Конунни 66 моддасини 5 кисми талабига асосан ва хамда жамиятининг Низомини 9.6 бандини талабига кура овоз берувчи акциялар эгаларининг сон жиҳатдан З.Алимардоновга берган овозлари ва карши берган овозларини хисобга олганда ва хамда юкорида курсатилган Конунни 66 моддасини 3 кисми, 75,76,77 моддаларини талабига кура ва жамиятнинг Низомини 9.6 бандига асосан Алимардонов З. акциядорларни жамини яъни овоз берган акциядорларни 98, 48 фоизини овозини олган холда ва хамда бир акция — бир овоз хукукидан келиб чикан холда, акциялар хисобидан 61.3 фоиз овоз олиб конуний сайланганлиги, Алимардонов З-ни тушунтиришидан ташкари, ишда мавжуд булган умумий йигилишни баенномаси /и.в. 25—30/ билан, гувохларни курсатмаси ва иш материаллари билан уз тасдигини топган".

Фуқаролик ишлари бўйича вилоят судидан умидимиз жуда катта эди. Туман суди йўл қўйган камчиликларни улар бартараф қилар, жилла қурса қонунга кўра иш кўришар, деб умид қилгандик. Йўқ, улар ҳам "бир акциядор — бир овоз" тамойилини қўллаб-қувватлашган кўринади. Бир акциядор бир овозга эга бўлаверса, фуқароларнинг кўп акция сотиб олиш ёхуд қимматли қоғозларга бўлган ишончи йўқолиб кетмайдими? Ҳукумат олиб бораётган йўлга бундай ҳолатлар жойларда катта тўсиқ ва ғов бўлмоқда. Мақсадим ана шундай ҳолатлар ҳам рўй бераётганини айтиб қўйиш ва бундан масъул ҳамда мутасадди шахсларни огоҳлантириб қўйишдир.

Йўлдош РАҲИМОВ,
"Бободеҳқон бозори"
ОТАЖ акциядори

Акс-садо

«ҚИШЛОҚНИНГ ЖИН ЧИРОҚЛАРИ»

(«Ҳуррият» 2003 йил, 15 январ)

Тошкент вилоят прокуратураси томонидан "Ҳуррият" газетасида чоп этилган "Қишлоқнинг жин чироқлари" сарлавҳали танқидий мақоласи ўрганиб чиқилди.

Мақолада қайд этилган Оҳангарон туманидаги қишлоқлар олдиндан огоҳлантирилмаган ҳолда ҳеч бир сабабсиз электр энергиясидан ўчириб қўйилиши ҳолатлари ўз тасдиғини топгани сабабли Оҳангарон туман прокуратураси томонидан текшириш натижаси бўйича қонун бузилиши, унинг келиб чиқиш сабаблари ва бунга имконият яратиб бераётган шарт-шароитларни бартараф этиш тўғрисида Тошкент вилоят электр тармоқлари корхонаси бошлиғи номига тақдимнома киритилди ва электр тармоқлари корхонаси бошлиғи ва бош муҳандиси ҳамда 5 нафар диспетчерларни интизомий жавобгарликка тортиш тўғрисида қарор қабул қилиниб, кўриб чиқиш учун вилоят электр тармоқлари корхонаси бошлиғига юборилди.

Ҳ.МАҲМУДОВ,
Тошкент вилоят прокурорининг ўринбосари, адлия катта маслаҳатчиси.